

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri

---

6. köide Tallinnas, teisipäeval, 13. jaanuaril 1925 Nr. 3 (97)

Sisu:

Toimetuse kommentaar

O. S.: Soome panga bulletään

Ins. J. Podsolov: Kalkulatsioonist põllumajanduses

Sise- ja väljamaa kroonika

Teated ettevõtete tegevusest

Raha- ja kaubaturu ülevaated

Ilmub kord nädalas

Väljaandja: Eesti Majanduspoliitiline Selts, Tallinnas

Aktsiaselts

„SILVA“

Tallinn, Merepuiestee 17

TELEFONID:

kontoris 9-29 ja 13-80; kaupluses 18-09

Telegrammide aadress „SILVA-TALLINN“

Igasuguste põllutööriistade

ja masinate, kunstpõllurammu, soola jne.
ladu ja müük

Igasuguste ehitusmaterjalide

nagu palkide, laudade, lubja, tsemendi,
gipsi, katusepapi, katusepleki, igat sorti
raua, raudtalade, naelte jne. ladu ja
müük

Igasuguste metsamaterjalide

ostmine, ümbertöötamine, müük ja
eksport

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aastas Emk. 1000.- Väljamaale Emk. 2000.-
pooleaastas " 500.- " " 1000.-

Toimetuse aadress: Pikk tänn. 40, Tallinnas, tel. 29-39 Talitus: Lai tänn. 38, Graafiline Ühting „Kiri“. Telef. 18-66

6. köide. Tallinnas, teisipäeval, 13. jaanuaril 1925. Nr. 3 (97)

Sisu: Toimetuse kommentaar. O. S.: Soome panga bulletään. Ins. J. Podsolov: Kalkulatsioonist põllumajanduses. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 13. jaanuaril 1925.

Riigi eelarve. Minevases numbris ära toodud artikli „Riigi 1925. aasta eelarve“ autor konstateeris riigieelarvetes puudujääkide vähenemist ja avaldas nõrka lootust, et kord aeg jõuaks, kus eelarve täiesti oleks tasakaalu viidud. Täna võime ütelda, et 1925. aasta eelarve juba on viidud enam vähem tasakaalu. Tasakaalustamine on saavutatud osalt väljaminekute vähendamise, osalt jälle sissetulekute suurendamise kaudu, võrreldes endise valitsuse poolt kokku seatud eelarvega.

Vähendamistest on tähtsamad: ametnikkude lisapalgad 90 milj. marka, laenude realiseerimise kulude arvel 30 milj. marka, välislaenukondade arvel 0,5 milj. mka ja muid vähemaid kärpimisi.

Tuludest, mida kavatsetakse suurendada, väärivad tähelepanu liikumata varanduse maksud (suurenemine linnades 15 milj. mka, maal 40 milj. marka), tempelmaksud (10 m. m.) tuletiku aktsiisimaks (26,5 milj.).

Kitsaroopalise raudtee parandamise kulud 80 m. m. on eelarvesse jäetud ainult selle eeldusega, et vastaval määral saadakse välislaenu materjalide, näol krediidi peale ehk rahana nende materjalide tellimiseks.

Täna esineb rahaminister riigikogus eelarve kõnega, mille andmetega tulevas numbris lugejaid tutvustame.

Rahvasteliidu sekretäri abi hra Avenol ja finans-ökonomilise osakonna juhataja hra Loveday, ühes kolme sekretäri

riga, viibivad Eestis, et rahvasteliidu ülesandel Eesti majanduslise seisukorraga tutvuneda. Teatavasti saatis rahvasteliit oma esitajad selle eriülesandega siia Eesti valitsuse soovil.

Esmaspäeval 12. jaanuaril oli esimene koosolek rahaministri Sepp'a juures, millest endised rahaministrid G. Vestel ja O. Strandmann osa võtsid. Kuuldavasti on meie rahaminister sel juhtumisel üksikasjalise referaadiga esinenud meie majanduslise seisukorra üle, millele elavad läbirääkimised järgnenud. Rahvasteliidu esitajad on seal juures teateid pärinud suuremate ettevõtete, tähtsamate poliitiliste parteide, nende juhtide, majandusliste tegelaste üle, jne. ning teatanud, et nad kavatseda endid veel informeerida läbirääkimiste kaudu üksikute silmapaistvate isikutega poliitilises ja majanduslises elus.

Kokkukõlas 1-se detsembri sündmuste järelkajaga väljamaal on rahvasteliidu komisjoni siiasõidul see tähtsus, et sellel läbi ärganud välisriikide huvi Eesti vastu autentsetest allikatest meie üle võib ammutada teateid. Kuivõrd see külaskäik meie väliskrediidi saamiseks kaasa võib aidata, tuleb veel ära oodata, sest harilikult tarvitavad võlausaldajad oma enese eriagentuuride andmeid vastavate otsuste tegemise juures ja ei püüdu mitte ainuüksi üldiste allikatega.

Venemaa majandusest

bilans 1922/23. aasta jooksul oli järgmine:

on meil võimalus viimaseid andmeid tuua.

Rahvamajandusline

Sissetulek	miljon rublades
põllumajandusest	6287
tööstusest	3662
sissevedu	184
kaubandus ja transport	997
Kokku	11130

s. o. 89 kuldrubla hinge peale (ehk umbes 150 kuldkrooni; teatavasti on Eestis sissetulek umbes 300 kuldkrooni hinge pealt, seega siis 2 korda suurem).

Väljaminek

Põllumajanduses	6253
Linnamajanduses	3850
Põllumajanduse saaduste väljavedu	63
Tagavarad	964
	11130

Riigitulude eelarved kolme viimase aasta jooksul:

Korralised tulud:

	1922/23.	1923/24.	1924/25.
	miljon tsherv. rublades		
Otsekohesed maksud	179,1	304	386
Kaudsed maksud	146,2	284	353
Tollid	50,7	59	67
Kokku maksud ja tollid	376	647	806
Muud sissetulekud (riigi ettevõtted, mets, post, raudteed jne.)	430	747	952
Kokku korralised tulud	806	1394	1758

Erakorralised tulud:

	1922/23.	1923/24.	1924/25.
Valitsuse fondide realiseerimine	8	20	10
Export-valuuta	—	27	—
Võlaoperatsioonid	112	259	120
Paberiraha emissioon	301	180	—
Hõbe ja vaskraha	—	—	80
Kokku erakorralisi tulusid	421	507	210
Kokku tulusid	1227	1901	1968

Nagu näha, langeb viimasel aastal erakorraliste tulude hulgest paberiraha emis-

sioon välja, mis võimaluse annab rubla kurssi stabiliseerida.

Vene riigipanga emissiooni osakonna aruannetest on näha, et 16. detsembril 1924. aastal oli emissiooni kate järgmine:

Aktiva	milj. tsherv. rubla
Kuld	136,30
Platina	12,98
Välisvaluuta	97,42
Kokku	246,70
Tratted naelsterlingites	3,56
Vekslid tshervontsides	256,39
Lombardkrediidid	87,22
Summa	593,87

Passiva

Liikumasolevad raha-	tähed	573,39
Vabad reservid		20,48
Summa		593,87

Seega on tsirkulatsioonikate kullas, platinas ja välisvaluutas 41,5%, mis kõigiti rahuloldavaks võib pidada.

Väliskaubanduse kohta on veel järgmised andmed tähelepanu väärt.

	Väljavedu		Sissevedu		Väljavedu suurem + ehk väiksem -	
	Ennesõja- aegne väärtus	Nüüdine väärtus	Ennesõja- aegne väärtus	Nüüdine väärtus	Ennesõja- aegne väärtus	Nüüdine väärtus
	miljonites rublades					
1913	1421	—	1220	—	+201	—
1922/23	133	211	148	187	- 15	+ 24
1923/24	340	463	207	346	+133	+117

Peaväljaveo ained olid

	1913. a.	1923/24. a.
	milj. rublades.	
Puumaterjal	163,6	38,5
Teravili	34,4	10,8
Nahad	16,8	17,3
Lina	94,2	10,1
Naftaproduktid	48,5	43,9

Väliskrediidi puudusel on Venemaa sunnitud oma sissevedu väljaveoga kokkõlasse viima ja sellepärast on ka kaubanduse bilans aktiivne.

Soome panga bulletään.

O. S.

Soome panga detsembrikuu bulletään sisaldab rea huvitavaid andmeid meie naabririigi majanduslise seisukorra üle, millest katsume allpool lühikest ülevaadet anda.

Panga bilansid 15. detsembril 1924. ja 1923. aastal on järgmised:

Aktiva	1924. a.	1923. a.
	Milj. Soome markades	
Kuld	43,3	42,7
Arved väljamaal	693,2	509,9
Höberaha, väljamaa raha ja vekslid	15,1	9,9
Valitsuse obligatsioonid	492,1	566,0
Sisemaa vekslid	630,5	729,5
Laenud	11,8	61,4
Teised arved	135,5	165,5
	2 021,5	2 084,9
Passiva		
Liikumasolevad rahamärgid	1.237,3	1.330,4
Teised lühikeseajalised kohustused	500,3	427,7
Panga kapitalid	150,0	150,0
Muud arved	133,9	176,8
	2.021,5	2.084,9

Panga aktivas on kõige pealt märgata kulla ja välisraha arvete kasvamist aasta jooksul, kokku 183,9 miljoni Soome marka, kuna valitsuse obligatsioonide arve 73,9 m. m. ga võrra kahanenud on.

Niisama näitab passiva ringvoolus oleva rahamärkide summa vähenemist 94,1 miljoni m. m. ga võrra, kuna selle vastu teised lühikeseajalised kohustused 72,6 m. m. on suurenenud.

See panga seisukorra paranemine ei ole aga siiski mitte tingitud majanduslike olukorra tõusust, vaid teistest teguritest. Ehk küll valitsuse hoiusummad on kasvanud 118,0 m. m. ga pealt 193,3 m. margani ehk ülepea 75,3 m. marka, märkame ümberpöörduvalt teiste arvete kahanemist, ja nimelt jooksvad arved 58,6 m. m. pealt 33,6 m. m. peale, mitmesugused arved 238,5 m. m. pealt 14,1 m. m. peale. Kokkunenude hoiusummanäoliste arvete kahanemine 249,4 m. m. ka. Selle vähenemise tasakaalustamiseks on pangal korda läinud 1924. a. jooksul välislaenu saada, mis ka 244,8 m. m. ga passivasse lühikeseajaliste kohustuste hulka üles on võetud.

Panga poolt välja lastud pangatähed ja lühikeseajalised kohustused on kindlustatud

panga kullafondiga ja välisõudmistega, kuna peale selle Soome valitsuse poolt pangale on õigus antud 1500 m. m. ga este rahamärkisid ilma kindlustuseta välja lasta.

Kui meie võrdleme liikumasolevat rahamärkide summat ühelt poolt ja kõiki lühikeseajalisi kohustusi teiselt poolt kulla ja valuuta kattega, saame järgmised võrdarvud:

	Kindlus- tus	Raha- märgid.	0/0	Lühik. ajal. kohustused	0/0
1923. aastal	552,6	1330,4	41,5	1760,2	51,4
1924.	736,5	1237,3	59,6	1740,0	42,4

Märkus: Tegelikult on see 0/0 suurem, sest Soome kuldraha on nominaal hinnaga arvestatud.

Ringvoolus olevate rahamärkide kindlus on tuntavalt kasvanud aasta jooksul, nimelt 41,5% pealt 59,6% peale. Abinõu selleks on olnud rahamärkide kokkutõmbamine. Võrreldes liikumasolevate rahamärkide summat elanikkude arvuga, ja ümberrehkendades dollarite, kui kindla väärtusega raha peale, saame järgmised võrdarvud iga elaniku kohta Soomes ja Eestis.

Iga elaniku kohta liikumas Viimane aasta olev raha novembrikuus, vähem eel- ümberarvatud dollaritesse. sest.

	1913. a.	1923. a.	1924. a.	Summa	0/0
Soomes	7,3	10,3	9,1	1,2	11,6
Eestis	-	8,7	8,4	0,3	3,5

See tabel näitab, et rahamärkide deflatsioon on 1924. a. jooksul Soomes palju järjekindlamalt läbi viidud, kui meil, kuid selle vastu on seda tehtud ilma suuremate hüpeteta. Võrdleme liikumasolevate rahamärkide summade kõikumisi Eestis ja Soomes läinud 1924. a. jooksul

Kuud 1924. a.	S O O M E.		E E S T I.	
	Milj. Smk.	Kõikum. 0/0.	Milj. Emk.	Kõikum. 0/0
Jaanuar	1279,5	- 5,3	3260,3	- 5,3
Veebruar	1376,3	+ 7,5	3410,2	+ 4,6
Märts	1399,5	+ 1,7	3520,7	+ 3,2
Aprill	1384,5	- 1,0	3503,1	- 0,5
Mai	1361,3	- 1,7	3285,1	- 6,3
Juuni	1305,1	- 4,1	3085,3	- 6,1
Juuli	1261,4	- 3,4	2940,9	- 4,7
August	1273,3	+ 0,95	2973,9	+ 1,1
Sept.	1278,8	+ 0,43	3109,7	+ 4,3
Okt.	1257,5	- 1,7	3222,7	+ 3,6
Nov.	1227,7	- 2,4	3505,5	+ 7,8

See tabel annab meile huvitavat ülevaadet rahamärkide tarviduse kohta ning

iseloostab kolme asja. Esiteks peab tähendama, et meie rahamärkide hulga kõikumised ägedamad on kui Soomes. Meie vähendame ja suurendame intensiivsemalt. Võib olla et see intensiivne vähendamine mais, juunis ja juulis, kus vähendamise % olid 6,3, - 6,1 ja 4,7, mõjuski masendavalt majanduse peale ja aitas kriisi intensiivsust suurendada.

Teiseks võib ütelda, et talvise kõikumise iseloomud on meil ja Soomes ühised, mis muidugi sellest tingitud, et mõlemad maad metsa ekspordeerivad ja talvel metsatööde jaoks raha ringvoolu suurendavad. Kuid kolmandaks paistab silma meil Eestis suurendatud nõudmine sügisel, mis küll lina väljaveo arvele tuleb panna. Kuna Soome, ümberpöörduvalt, linu sisse veab, on selge et seal sügisel nõudmine rahamärkide järele väheneb.

Kursi kõikumised Soomes ei ole läinud aastal mitte suured olnud ja avaldavad kindlat tendentsi Soome marga tõusu poole. Näiteks toome dollari keskmise kursi mineval aastal:

	Dollari keskmine kurs 1924. a.
Jaanuar	40,17
Veebruar	39,85
Märts	39,90
Aprill	39,90
Mai	39,85
Juuni	39,85
Juuli	39,85
August	39,85
September	39,85
Oktoober	39,78
November	39,71

Soome riigi võlad, võrreldes Eesti riigi võlgadega on järgmised:

Võlad 1924. aastal Novembris

	Sise.	Välis.	Kokku.	Ühe inimese peale.
	Miljonides dollarites.			
Soome	22,2	62,1	84,3	24,8
Eesti	0,5	20,2	20,7	20,0

Eesti riigil on võlgasid suhteliselt inimese pealt vähem kui Soomes 4,8 dollarit ehk 19,3%. Kui meie riigivõlg sama võrra suureneks, ja see raha meie rahamärkide kätteks juhitaks, tõuseks meie tsirkulatsiooni kate 54% võrra ja ulataks 84%-ni praeguse (novembrikuus) 30% ase-

mel. Sellest on jällegi näha, et Soome panga seisukord on paranenud välislaenu abil.

Kuid Soome majanduslike elu tõsist tervenemist näitab kaubanduse bilanside võrdlus.

Sisse- ja väljavedu

	Sissevedu cif hinnad.	Väljavedu fob hinnad.	Väljavedu - vähem ehk + rohkem.
	Miljonites Smk.		
1913. a.	495,4	404,8	- 90,6
1923. a.	4600,3	4392,5	- 207,8
1924. a. (Jaan.-nov.)	4394,0	4559,8	+ 165,8

Nende arvude õigeks võrdlemiseks toome elukalliduse indeksid

Jaan.-juunini	1914	100
Dets.	1921	1172
"	1922	1157
"	1923	1170
Novemb.	1924	1222

Lõpuks olgu veel paar huvitavat arvu ära toodud

Protesteeritud vekslid

	Arv	Summa milj. Smk.
1913	10,276	14,3
1922	4404	36,8
1923	5598	41,2
1924	8484	51,0

(Jaan.-nov.)

Tööta tööliste arvu liikumine

	1922. a.	1923. a.	1924. a.
Jaanuar	3585	2253	1615
Veebruar	3487	1992	1685
Märts	2861	1242	1620
Aprill	2260	959	1303
Mai	1072	699	780
Juuni	799	512	672
Juuli	627	524	532
August	752	623	845
September	791	676	1186
Oktoober	1122	886	1638
November	1420	1085	2452
Detsember	1294	779	—

Kõigist andmetest on näha, et Soomes, üldises joones, needsamad majanduslised viletsused korduvad, mis meilgi.

ainult selle vahega, et Soome panga seis, välislaenu tõttu, kindlam on, kui vast ehk Eesti panga seis.

Vaatame mis niisugune majapidamine sisse toob.

Võtame keskmise viljakuse meil Eestis käesoleval aastal – 57 puuda rukist hektarilt ehk 936 kilogrammi. Järelikult 0,0936 kg. ühe ruutmeetri pealt. Oletame, et jahvatamise juures läheb 2% kaduma, tähendab saame valmis produkti ühe ruutmeetri pealt 0,0916 kg. Et aga 1 kg. rukist võib anda toidu näol 3200 kalooriat soojust, siis annab meie pinnaüksus 294 kalooriat. Pange tähele, ülemal saime ligi 4000 kalooriat.

Kuid Saksa autor teeb veel kurvema kokkuvõtte ja arvab nimelt 140 kalooriat ruutmeetri pealt, vististi arvesse võttes, et mitte kogu põldu ei küllita rukkiga, et kartul näit. annab ainult 887 kalooriat kilogrammist jne.

Võtame ka meie selle arvu, siis saame 7 hektarilise pinna pealt: 140 kalooriat $\times$ 70.000, peaaegu needsamad 10 milj. kalooriat mis aedniku majapidamiseski.

See näitus on piltlikult kujutatud meie diagrammis, kus on näidatud, et resultaadid saadud produktide näol on mõlemil juhtumisel peaaegu ühesugused, kuid kulu-des on suur vahe.

IV.

Ülaltoodud maatüki suurus ei ole Eesti oludes tüübiline. Ametliku statistika andmete järele on meil kõige rohkem majapidamisi 15–25 dessatinilise maatükiga, täh. 16,4–27,3 hektari.

On põhjust arvata, et niisugustes majapidamistes peaks õiglase kalkulatsiooni küsimust loetama küllalt tähtsaks.

Silmas pidades, et masinate tarvitamine – isegi niisuguste kahtlemata keeruliste nagu traktorid – meie majapidamistes ikka enam hoogu võtab, siis tekkib juba tungiv tarvidus numbritega varustatult masinale ligineda.

Seda pole tarvis mitte ükski siis, kui juba masin on muretsetud ja tarvis on kogu tööstuse protsessi kõige kasulikumalt sisse seada, vaid iseäranis on seda tarvis siis, kui veel masin on ostmata, kui tarvis on kalkuleerida, tuges tehnika andmetele, mis-sugust tüüpi masin on tarvilik ja mis võib temalt oodata.

Sellepärast peatame lühidalt põhikokkuvõtete juures, mis toetuvad energeetikale.

Masinate võimet mõõdetakse harilikult hobuse jõududega, kusjuures üks hobuse jõud on tehniliselt täiesti kindel suurus, mis võrdub 75 mkg. tööle, toimesaadetud ühe

Kalkulatsioonist põllumajanduses

Ina. J. Podsolov.

II.

Kõige pealt arvame välja, kui palju tööd numbrites võib anda hobune näit. meie maatüki kündmise juures.

Võtame näitusena firma „Tegur'i“ saha, tüüp P. S. 2, mida laialt tarvitatakse meie riigi lõuna osas, sest meil on käepärast ametlised andmed katsetest nende sahka-dega, mis 1922. aastal ülikooli lektori hr. Lukseppa poolt toime pandud.

Nendest aruannetest on näha, et vao kündmiseks, mis 35 sentimeetrit lai ja 20 sentimeetrit sügav, kiiruse juures üks meeter sekundis, loeti dünamomeetri peale pingutust 143 kilogrammi. Töötasid kaks hobust.

Eelmise näituse eeskujul saame aasta töö (200 päeva) kui kasvatame 143 kg. $\times$ 1 m. $\times$ 60 $\times$ 60 $\times$ 2000, mis tingimisel, et igasuguste puhkuste, seisakute j. m. peale kulub 20% teeb välja ligi 820 milj. mkg., ehk ühe hobuse kohta 410 milj. mkg.

Selgub, et hobune, kui arvamiste aluseks võtta tõepoolest mõõdetud suurused, võib anda aasta jooksul kasulikku tööd 11½ korda rohkem kui inimene.

Kui palju tuleb aga kulutada hobuse peale toitu?

Mitte just väga rohkesti. Normi juures, mis oleks päevas:

30 n. heinu ehk 12,3 kg. á 4000 kal. = 49.000 k.
5 „ kaeru „ 2,05 „ „ „ = 8.200 „

kulutaksime päevas 57 tuh. kalooriat. Nii võiksimme tõenäoliselt pidada ülalnimetatud autori arvamist, et üks hobune peab aastas kulutama toidu näol ligi 19 milj. kalooriat.

Kui võtame veel ümargustes arvudes, et toiduks sarvloomale kulub 7 milj. kalooriat ja peremehele enesele kui töölisele 1 milj. kal., siis on niisuguses majapidamises otsekoheste tööjõudude aastane tarvidus toidu näol, ümberarvatud soojusüksusteks, – 27 milj. kalooriat, s. o. 27 korda rohkem, kui samaks otstarbeks kulub ühele ainsale aednikule.

Alasta majandusbilans energia üle: 1 põllumees hobuse ja kari-loomadega 7 ha maa peal.

saadud / tarvitatud	toitu jäselle läbi töö jõudu	aineid	
		toidu näol.	toidu näol pererkonnale ja vahetuseks
toitu inimestele " hobusele " kari loomad.	1.000.000 cal. 19.000.000 cal. 7.000.000 cal.	27.000.000 cal.	9.700.000 cal.
inim. ja hobuse tööjõudu	410.000.000 mt/kg	10.000.000 cal. toiba 7.000.000 cal. liha	
	60 tn rammutus		

Alasta majandusbilans energia üle: 1 aednik, kes karib 0,3 ha maa

saadud / tarvitatud	toitu ja selle läbi töö j.	aineid	
		toidu näol	toidu näol pererkonnale ja vahetuseks
toitu	1.000.000 cal.	1.000.000 cal.	9.000.000 cal.
inimese tööjõudu	36.000.000 mt/kg	10.000.000 cal	
	6-10 tn. rammutus		

sekundi jooksul. Tehnika hobuseid nime-
tatakse elusateks masinateks.

Meie näituses ülemal vedasid kaks ho-
bust sahka, pingutus dünamomeetril oli 143
kilogrammi, kiirus 1 meeter sekundis; kogu
kahe hobuse võime oli seega $143 \times 1 = 143$
mkg sekundis, $143 : 75 = 1,9$ hobuse jõudu.

Ühe hobuse võime oli 0,95 hobuse
jõudu.

Muidugi ei anna elav masin mitte alati
üht ja sama tööd.

Rääkides ühe ehk teise masina tegevuse
kestvusest võetakse arvesse tundide arv, mis
teatud võimega jõumasin tööd on teinud.

Nii andis jõumasin, millel ühe hobuse
jõud ja mis 10 tundi tööd tegi, 10 jõutundi.
Katsepõllul kundes andsid meie ülalnimeta-
tatud kaks hobust, töötades ilma vahe-
ajata 5 tundi, $5 \times 1,9 = 9,5$ jõutundi.

Osates niimoodi välja arvata kasulist
tööd, mis annab meile elav ehk eluta jõu-
masin, algame kalkulatsioonilisi väljaarva-
misi, seal juures mõttes kalkuleerides esiti
aktivat ja pärast passivat meie bilansis.

Esiti, – kokkuvõtte ühe hobuse jaoks.

Igapäevane toiduportsjon nagu tähendud
ülemal võttes arvesse viimaseid hindu,
oleks:

Kulutatud energia.

30 n. heinu = 12,3 kg. = 49,000 kal.
5 „ kaeru = 2,05 „ = 8,200 „

Kokku . . . 57.200 kal.

Toiduportsjoni väärtus.

30 naela heinu à 90 mk. puud = Mk. 70,4
5 „ kaeru à 228 „ „ = „ 28,4

Kokku . . . Mk. 98,8

Energia üksuste väärtus.

1000 kal. heinu maksab $70,4 : 49 =$ Mk. 1,44
1000 „ kaeru „ $28,4 : 8,2 =$ „ 3,49

Meie võime arvata ka nii, et andes toitu
57,200 kalooriat, läheb see meil maksuma
98,8 marka ja et ühe marga eest saame
580 kalooriat.

Ülaltoodu põhjal võiks üks hobune
anda tööd päevas: $71,5 \times 60 \times 60 \times 10 = 2,5$
mkg., sellepärast annab meie elav jõuma-
sin iga temale toiduks kulutatud marga
eest 2,5 milj. mkg.: $98,8 = 25,300$ mkg.

Suurimat huvi pakub hobuse jõutund,
sest siin avaneb juba võimalus otsekohe-
seks võrdluseks selle üldiselt tarvitatava
elava jõumasina ja surnud masina vahel.

Arvestades, et hobuse toidu väärtus oli
päevas 98,8 marka, saame aasta jaoks, –
muidugi sel juhtumisel kui hinnad ei muutu
ja toiduandmine ühesuguseks jääb, –
 $98,8 \times 365 = 36.000$ marka. Oletame, et
hobune annab, nagu me ülemal välja arva-
sime, 0,95 tehnilist hobuse jõudu. Kui
hobune töötaks üldiselt 200 päeva aastas à
10 tundi (võib ka arvata 250 päeva à 8
tundi jne.), siis annab ta $0,95 \times 2000 = 1900$
jõutundi. Toidu suhtes oleks hobuse jõu-
tundi väärtus $36.000 : 1900 = 19$ marka.

See viimane arv on muidugi kõikuv
sedamööda, kui palju töötunde aastas
hobuse peale arvata, s. t. mida vähem töö-
tunda, seda kallim ülespidamine. Ja
nimelt:

Töötundide arv aastas	Hobuse toidu väärtus.	
	1 jõut. kohta (markades)	Ühe tööp. kohta (10 t.)
2000	19,0	190
1500	24,0	240
1000	36,0	360
500	72,0	720

* * *

Meie ei arvestanud omas näituses niisu-
guseid majapidamises paratamata kulusid
nagu loomaarsti tasu, amortisatsioon j. t.
Teeme kokkuvõtte nende tingimiste juures,
võttes aluseks andmeid, mis hr. Rondik
toob „Põllumehes“ omas artiklis traktorite
üle põllumajanduses.

Võtame juhtumise, kus majapidamises
on 4 hobust.

Aastas:

Heinu 4×30 n. pv. à 94 m. pd. = Mk. 102.500
Kaeru 4×5 „ „ „ 228 „ „ „ 41.500
Arstiabi j. m. „ „ 3.000
Töölised hobuste juures, arva-
tes 125 inimese päeva à 200 m. „ 25.000
Amortisatsioon, arvates hobuse
väärtuseks 30.000 marka ja
kestvuseks 10 aastat „ 12.000

Kokku Mk. 184.000

See annab meile võimaluse teha järg-
mist kokkuvõtet:

Aastase töö juures maksimum 2000 t.
annavad 4 hobust:

$4 \times 71,5$ mkg. $\times 60 \times 60 \times 2000 = 2060$ milj.
mkg. ilma kaotusteta *)

*) Kaptusega oleks, kooskõlas ülevaltooduga ligi
1640 marka.

Ühe kulutatud marga peale tuleb 2060 milj.
: 184.000 = 11.200 mkg.

$4 \times 0,95 \times 2000 = 7.600$ jõutundi.

Üks jõutund maksab $184.000 : 7600 = 24,2$ m.

Teadagi muutuvad need arvud kooskõlas hobuste töötundidega aastas:

Töötundide arv aastas	Ühe kulutatud m. peale tuleb mkg.	Üks jõutund maksab mrk.
2000	11.200	24,2
1500	8.400	32,3
1000	5.600	48,4
500	2.800	96,8

V.

Nüüd läheme edasi eluta masinate — jõumasinate juure ja arvame välja, mis maksab nende eksploateerimine.

Kõige suurema tähtsuse omandavad põllumajanduses nüüd traktorid, kuid need masinad on väga mitmekesised niihästi oma konstruktsiooni kui kütte tarvitamise poolest.

Vaatleme näitusena meil viimasel ajal iseäranis laialilagunenud tüüpi — kerget Ameerika traktorit, mille võime on 10 kuni 20 hobuse jõudu, mis kaalub 75 puuda, kandejõuga esimestel ratastel 35 puuda ja tagumistel 40 puuda. Rataste laius vastavalt 12 ja 45 Inglise tolli. Rataste (muidugi ka diameetri) teatud laiuse juures on nende peale langeval raskusel mitmesuguste traktori tüüpide võrdlemisel suur tähtsus, sest sellest suhtelisest rõhumisest ratastele oleneb traktori töö põllul: maapinna purustamine pulbriks või mätaste sünnitamine. Kumbki neist nähtustest ei ole põllumehele kasulik ja masinate mõju — mis oleneb raskuse jõust — püütakse võimalikult vähendada.

Niisuguse traktori hinda võib praegu arvata koha peal 260.000 Eesti marga peale. FIRMAD kuulutavad, et niisugune masin 4000 tundi laitmatalt tööd teha võib, s. o. 600 töötundi juures aastas — peaaegu $6\frac{1}{2}$ aastat. Traktori amortisatsiooniks tuleb järjekuldselt arvata 15% tema väärtusest. Ülalnimetatud hr. Rondiku andmete põhjal künnab niisugune traktor keskmistes oludes 10 tunnilise tööpäeva juures kuni 3 dessatini, s. t. võib künda 100 dessatini 30–35 päevaga. Ometi tuleb käsitada niisuguseid andmeid teatud ettevaatusega; kõige pealt ei tule neid võtta kui seadust igasugustes olujdes. Näituste puhul opereerime meie välarvamiste juures teatud mõttes tuntud

andmetega, kuid saadud arvused ei tule vaadelda kui tehnika poolt kindlaks määratud koefitsiente. Meie väljaarvamiste sihiks siin on — selgitada näituste varal kalkulasiooniliste kokkuvõtete tehnikat. Igas üksikus majapidamises tulevad oma koefitsiendid välja töötada juba peale terve rea tehtud kalkulasioone. Sellelt seisukohalt soovitamegi lugejale vaadelda meie andmeid. Alamal näit. peatame prof. Fischer'i katsete juures, kes nii raskel pinnal töötas, et seal võimata oleks olnud saavutada kündmise juures ülalnimetatud kiirust niisuguse traktoriga, nagu kõnesolev tüüp.

Edasi oleneb ühe ehk teise traktori künnivõime saha omadustest. Ülaltoodud arvu saha jaoks — 143 mkg. sekundis — võib nimetada soodsaks, kuid võib väga hästi ette kujutada saha, mis samasugusel pinnal tarvitab palju rohkem jõudu, nagu me seda ka näemegi hr. Luksepp'a katsete juures teiste sahadega.

Prof. Fischer avaldab ajakirjas „Tehnika põllumajanduses“ nr. 5 omi katseid samasuguse traktoriga nagu meie võtsime oma kalkulasioonilisteks uurimusteks. Tal tuli kahtlemata töötada väga raskel maapinnal, sest ta oletab, et traktor võiks künda kiirusega 1,75 hektarit päevas. Edaspidiste näituste puhul opereerime siiski hr. Rondiku toodud arvudega.

Nii siis võiks 100 dessatini ehk 109 hektari suurust maatükki üles künda 350 tunniga, s. o. 10 tunnilise tööpäeva juures 3,1 hektari päevas.

FIRMAD nimetavad petroleumi kulu kündmise juures 1 puud dessatini kohta ja määreõli 5 naela. Prof. Fischer'i järele on petroleumi kulu 26–28 kilogrammi hektari kohta ehk 1 puud 28 naela kuni 1 puud 32 naela dessatini kohta. Nähtavasti nõuab kündmine raskel maapinnal suuremat küttekulu, mida traktori ostmisel ja esialgsete või eelarve kalkulasioonide tegemisel arvesse tuleb võtta. Meie võtame endi näituse jaoks petroleumi kuluks 1 pd. 10 naela dessatini jaoks ehk umbes 20 kg. hektari kohta.

Ühe kg. põlemise juures tekkib soojust 10.500 kalooriat. Soojusenergia kulu hektari kohta:

$$20 \times 10.500 = 210.000 \text{ kalooriat.}$$

Päeva jooksul:

$$210.000 \times 3,1 = 650.000 \text{ kalooriat.}$$

See on soojusenergia hulk, mida tarvitab meie eluta jõumasin.

Kui petroleum maksab 320 marka

puud ehk 19,5 marka kilogramm, siis on ühe künnipäeva kulud kütte peale:

$$20 \times 3,1 \times 19,5 = 1208 \text{ marka.}$$

See on meie bilansi aktiiva.

Passiva oleks: traktori töövdime - prof. Fischeri katsete põhjal - $10 \times 10 = 100$ jõutundi. Siit on juba kerge välja arvata jõutunni hinda ja soojusüksuse hinda. Võrdluseks mahutame kõrvuti küttekulu traktori eksploateerimisel ja toidukulu hobuse peale:

	Jõutunni hind markades	1000 kalooria hind markades
Hobune	19-72 sedamõõda kui palju töötunde aastas (v. ülemaal).	Heinad — 1,44 kaerad — 3,49 (v. ülemaal)
Traktor	ligi 12 ükskõik missuguse arvu töötundide juures aastas	petroleum — 1,85

* * *

Nüüd seame kokku eksploatatsiooni eelarve majapidamise jaoks, millel üks traktor olemas. Hr. Rondiku arvates võib niisugune traktor kündmise juures meie oludes nelja hobuse aset täita. Prof. Fischeri andmete põhjal on traktori veopinge, mõõdetud dünamomeetriga, 465 kuni 740 kilogrammi, see tähendab, et traktor võib täita ka rohkema arvu hobuste aset.

Endi eksploatatsiooni eelarve seame nii kokku, nagu oleks traktori tähtsamaks tööks aasta jooksul 100 dessafinilise maatüki kündmine ja nagu kuluks kütet seal juures, kooskõlas ülaltooduga, 1208 marga eest 3 dessafini kohta ehk ümarguselt 400 marka dessatini kohta.

Traktor künnab 100 dessafini 35 päeva jooksul aastas, kulutades petroleumi 400 marga eest dessatini kohta . . .	Mk. 40.000
5 naela määreõli ühe puuda kütte kohta, mida kulub 126 puuda; õli hind 1200 m. pd.	18.750
Bensiin traktori käimapanemiseks	2.400
Remont, tagavara osad j. m.	20.000
Masinisti palk ja ülespidamine 2 kuu jooksul	20.000
Amortisatsioon 15% Mk. 260,000-lise kapitali pealt	39.000

Kokku . . . Mk. 140.150

Võib võtta traktori keskmise veopinge - 617 kg., kiiruse juures 1,2 meetrit sekundis.

Siis kujuneb töö 35 päeva jooksul järgmiseks:

617 × 1,2 × sekundide arv	
350 tunni jooksul . . .	= 930 milj. mkg.
1 kulutatud marga kohta tuleb	= 6575 mkg.
Saadud jõutundide arv	
35 × 10 × 10	= 3500
1 jõutund maksab 140:50:	
: 3500	= Mk. 40,5

Tuleb arvestada asjaoluga, et meie praktikas teevad traktorid peale kündmise veel muid töid. Masin kulub sel juhtumisel muidugi rohkem ja amortisatsiooni summa meie kokkuvõttes peab olema suurem.

Siin on meil tegemist faktiga, mida iga masina tehnik väga hästi tunneb, ja nimelt, et mida rohkem masin teeb kasulist tööd, seda suuremad on kulud tema peale, kuid seda odavam on tema jõutund ja iga kulutatud marga peale tuleb rohkem metrokilogramme kasulikku tööd.

Kogume meie ariiklis ettetulevad andmed tabelisse. võttes soodsuse otstarbel võrdluseks ühe ja sama tööaja kestvuse aastas - 200 päeva ehk 2000 tundi.

1 jõutund maksab	8	mrk.	600	63	24	33	
Ühe kulutatud marga eest saadakse tööd	7	mkg.	450	3420	8900	8040	
Ühe marga ülespidamise kohta tuleb toidu ehk kütte tarvit.	6	kal.	12,5	167	420	188	
Kasulik töö	Jõutundides	5	jõutund	133	1900	7600	20.000
	Miljonites mkg.	4	milj. mkg.	36	410	1640	5900
Toidu ehk kütte tarvitamine	3	miljon. kaloor.	1	20	77,2	124,0	
Ülespidamine aasta kestel	2	1000-s mrk.	80*)	120	164	660**)	
Jõumasina liik	1						
			Üks inimene				
			1 inimene				
			1 hobune				
			2 inimest				
			4 hobust				
			1 traktor				
			1 masinist				

*) Arv, lähedane tööliste elatismiinimumile.

**) On arvatud 2000 masina töötundi, sellepärast on kõrge amortisatsioon j. m. Küttekulu ülaltoodu põhjal: 1,44 naela petroleumi jõutunni kohta, 018 naela määreõli jne.

Vaadeldes tabeli kaheksandat lahtrit näeme, et niihästi hobuse kui traktori eksploateerimise juures jääb maksma seadus: mida rohkem töötab jõumasin aasta kestel, seda odavam on tema jõutund. Ühenduses ülalloodud väljaarvamistega saame:

Traktori jaoks: 2000 töötunni juures — 33 marka jõutund, 350 t. juures — 40,5 marka jõutund, s. t. 23⁰/₀ kallim;

Hobuste jaoks: 2000 töötunni juures — 24,2 marka jõutund, 500 tunni juures — 96,8 marka, täh. 300⁰/₀ kallim.

Eelmises tabelis näeme, et inimese jõutund, kui inimene esineb mehaanilise jõumasina, maksab haruldaselt palju: see arv on hobuse energia hinnast 10 korda suurem ja masina omast 20 korda.

Kuid meie näeme ühtlasi, et kõige rohkem võib mehaaniline jõumasin tööd anda ja nimelt 150 korda rohkem kui inimene ja 10 korda rohkem kui hobune.

Sel puhul saab meile selgeks, et suurim kasu, mis põllumees ammutab masinaist ja mis väljendub numbrites, seisab töö kiiruses ja üldse masina hiigla töövoimes. Töö kiirusel on meie kliimas suur tähtsus ja seda, mis võib anda üks ehk teine jõu vahend, on võimalik aritmeetiliselt välja arvata, nagu me seda nägime üleval.

Traktori parimused ei tugene järelikult sugugi mingisugusel odavusel, mida ka tööpoolest olemas ei ole, vaid võimalusel, ratsionaalselt intensifitseerida kogu põllumajandusliku tööstuse protsessi.

Meie loeksime endi ülesande täidetuks, kui lugejale, kes vajab lihtsaid praktilisi näpunäiteid, saaks selgeks põhimõte, mis meie paneme aluseks kalkulatsioonilistele väljaarvamistele. Seda põhimõtet vormuleerisime artikli algul ja see seisab arusaamis, et kõik, mis sünnib põllumajandusliku protsessi loomuses, ei ole muud kui päikese energia üleminek teistesse vormidesse, mis kasulikud inimesele.

Selle arusaamise peale ehitatakse teatud väljaarvamiste süsteem. Saadud arvud omandavad peremehe käes ikka konkreetsema tähenduse ja ta võib, neid iga aas-

taga aritmeetiliselt ikka kindlamalt ära määrada õppides, lõpuks öieti kalkuleerida kolme tähtsaimat faktori:

- 1) energia summat, mis tuleb päikeselt,
- 2) omi kavatsusi ja mõtteid, kuidas paremini seda energiat kasutada ja
- 3) selle tõelist kasutamist, mis väljendub saadud lõikusel.

Bibliograafia.

E. T. K.

Esthonian Co-operative Wholesale Society.

Tarvitajate kesktühisus on väga nägusa broshüüri ingliskeeles kokku seadnud ja välja annud, mis sisaldab hulk huvitavaid andmeid selle ühisuse tegevuse kohta. Broshüür on kaunistatud mitme hästi valitud ülevõttega, ning saab tingimata oma eritülesannet, välja maalasi ühisuse tegevusega tutvustada, edukalt täitma.

Genossenschaften und Soziale Fürsorge in der Tschechoslovakei, Redigiert von Dr. A. Kliruf.

Siinne Tšechi konsolaat on ülevalnimetatud raamatu tutvustamiseks saanud. Raamatus olevad andmed väärivad eritählepanu, mispärast lähemas tulevikus lugejaid nendega tutvustame.

Juhan Raud: Turvas, tema kasutamine majapidamises ja tööstuses. Eesti turbatööstuse seltsi väljaanne.

Raamatukene sisaldab andmeid turba, kui kütta-aine üle, käsitleb turbaga kütmise viisid ning annab sisaldavate pillide kaudu näitliku ülevaate turba väljatöötamise ja tarvitamise üle.

Raamat järeldab, et iga süld turvas võimaldab sama palju puid kokku hoida, ning ekspordi tõstmise huvides on vaja turba tarvitamist tõsta.

Toimetusele saadetud kirjandus.

„Ühistegevusleht“ nr. 12. Detsember 1924. a.

„Agronomia“ nr. 12. 1924.

„Sõdur“ nr. 51/52. 22. det. 1924.

„Eesti Politseileht“ nr. 49/50. 23. det. 1924.

„Kärvatus“ nr. 12. 1924.

„Laevandus“ nr. 1. Jaanuar 1925.

„Eesti Politseileht“ nr. 1 ja 2. 1925. a.

„Õigus“ nr. 8. 1924.

„Maaomavalitsus“ nr. 1. 1925. a.

Kroonika.

Eesti.

Klaasipuhumise töökoha asutamine Tartus. Madissoni klaasifabrik, Tartus, on kavatsus sisse seada erilist peenklaasiristade nagu klaaskolbide, keemiliste ja erstiliste klaaspreparaatide puhumise töökoda. „Pvl.“ 4. Jaan. 1925.

Uue veevärgi ehitamise eelised alganud. Linnavalitsuse poolt on Eesti pangale korraldus tehtud firmale Paterson Ltd. maksta uue veevärgi eelsummana 10% tööhinnast. Seega oleks esimene samm asutud uue veevärgi ehitustööde algamiseks. „Pvl.“ 4. Jaan. 1925.

Eestist võib Norramaaile vilja vedada. Seni oli Norras maksmas keeld vilja sisseveo kohta Eestist. Nüüd on Norra kaubandusmin. teatanud, et see keeld kõrvaldatakse ja vilja vabalt võib Eestist Norrasse vedada. „Kaja“ 6. Jaan. 1925.

Kanamunade väljaveo kontroll. Kuna senini kontroll kanamunade väljaveo kohta puudus, on nüüd põllutööstusminister vastava seaduseelnõu välja töötanud, mille järele asutused ja isikud, kes soovivad kanamune Eestist välja vedada, sellekohased load peavad võtma, mida annab põllutööstusminister kokkuleppel kaub.-tööstusministriga.

Välja võib vedada ainult neid kanamune, mis põllutööstusministri erimääruste kohaselt väljaveoks kõlblikuks tunnistatud ja sellekohase kontrollmärgiga verustatud. Ettevõtete juhatajad ja üksikud isikud, kes 1) talitavad kanamunade väljaveo määruste vastaselt, karistatakse rahaträhviga, kuni 50.000 margani või arestiga kuni 1½ kuud; 2) esitavad kontrollile teadikult väljaveoks mittekõlblikke kanamune — karistatakse rahaträhviga kuni 100.000 margani või arestiga kuni 5 kuud. „Kaja“ 6. Jaan. 1925.

Uued katsed tööstuse elustamiseks. Järgmisena Materii vabrikule on päevakorrale võetud Venemaalise tehase ja Noblessner'i tehase eluküsimused. Et Venemaalise tehase loomise materjali puudust ei ole, kavatakse selle tellimisi nõutada, lootes sel moel Eesti panga võlga tehasele rutem kätte saada.

Balti-Puuvilla vabrik on krediti raskustest üle jõudnud ja tegevust laendanud.

Kunda tsemendivabrik jätkab osaliselt tööd jahvatamise jne. alal. Vabriku juhatuse ja kaub.-tööstusministeri vahel on läbirääkimised käimas. „Kaja“ 6. Jaan. 1925.

Puuturg. Viimased teated inglise puuturul näitavad kõvemat tendentsi hindade nõudmise suhtes. Hinnad on umbes £ 1-1- standardi poolt tõusnud, võrreldes novembrikuu hindadega ja Eesti metsamaterjali kohta nimetatakse hinde £ 15-1- kuni £ 15.10/- kif idarand kuuse plankude ja laudade eest, basis 7", s. o. umbes £ 12-1- kuni £ 12.10/- fob.

Iseäranis suur on praegu nõudmine männi-liiprite järele. Kokkuvõttes võib oletada, et Eesti metsamaterjali turg soodsamaks muutub.

Kaubandusline läbikäimine nõukogude Venemaaga.

15-21. detsembrini on Eestist raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu nõukogude Venemaale saadetud:

1. Eksportkaupe.

22 vagunit ajalehe- ja trükipaberit, kaal 293,9 tonni.

Kokku 22 vagunit eksportkaupe ja 8 saadetust bageashkaupe, kaal 486 klgr.

2. Transiitkaupe.

3 vagunit aniliinvärve, kaal 40,0 tonni ja 1 vagun segakaupa, kaal 555 klgr.

Kokku 4 vagunit transiitkaupe.

Sama aja jooksul on nõukogude Venemaalt raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu Eestisse tulnud:

64 vagunit linu, kaal 620,1 tonni; 14 vag. takku, kaal 77,0 tonni; 14 vag. linaseemet, kaal 228,1 tonni; 3 vag. kodulinde, kaal 31,0 tonni; 4 vag. loomatoidu kooke, kaal 65,4 tonni; 4 tsisterni naftat, kaal 52,9 tonni ja 10 jäävagunit tapetud anesi, kaal 90,9 tonni.

21-27. detsembrini on Eestist raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu nõukogude Venemaale saadetud:

1. Eksportkaupe.

18 vagunit ajalehe- ja trükipaberit, kaal 227,8 tonni; 3 vag. soolakala, kaal 36,6 tonni ja 1 vag. majakraami, kaal 1257 klgr.

Kokku 22 vagunit eksportkaupe ja 9 saadetust bageashkaupe, kaal 994,0 klgr.

2. Transiitkaupe.

1 vagun segakaupa, kaal 3,3 tonni.

Sama aja jooksul on nõukogude Venemaalt raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu Eestisse tulnud:

37 vagunit linu, kaal 366,8 tonni; 6 vag. takku, kaal 32,3 tonni; 1 tsistern naftat, kaal 10,7 tonni; 6 vag. tapetud anesi, kaal 55,6 tonni; 4 vag. loomatoidu kooke, kaal 65,6 tonni; 10 vag. linaseemet, kaal 162,2 tonni ja 1 vag. kanepit, kaal 6,5 tonni.

Kokku Venemaalt tulnud 65 vagunit kaupe ja 23 saadetust bageashkaupe, kaal 1014,0 klgr.

Kaubandusline läbikäimine Lätimaaga.

15-21. detsembrini on Eestist raudteed mööda Valga jaama kaudu Lätimaale saadetud:

1 vagun Aseri tsemendi, kaal 16,2 tonni; 2 vag. linu, kaal 20,3 tonni; 1 saadetust väljatöötamata nahka, kaal 168 klgr.; 1 saadetust mitmesugust pudukaupa, kaal 117 klgr.; 3 vag. nisujahu, kaal 49,9 tonni; 1 saadetust jõhvikaid, kaal 2298 klgr.; 1 vagun otre, kaal 15,5 tonni; 1 saadetust sulfsüskala, kaal 277 klgr.; 2 vag. segakaupa, kaal 2452 klgr. ja 3 saadetust Tartu „Pain Normal“ vabriku küpsetatud teraleiba, kaal 2506 klgr.

Sama aja jooksul on Lätimaalt raudteed mööda Valga jaama kaudu Eestisse tulnud:

1 vagun suhkurt, kaal 17,0 tonni; 1 tsistern bensiini, kaal 10,5 tonni; 1 saadetust nahakaupa, kaal 1428 klgr.; 1 saadetust mitmesugust pudukaupa, kaal 110 klgr.; 1 saadetust ahjupotte, kaal 752 klgr.; 3

vagunit saiajahu, kaal 49,0 tonni; 2 saadetust emailleeritud kõõginõusi, kaal 1249 klgr.; 1 saadetust raud- ja teraskaupa, kaal 965 klgr.; 1 saadetust suhkurt, kaal 3909 klgr.; 5 vag. segakaupa, kaal 13,8 tonni; 2 saadetust väljatöötatud nahka, kaal 2727 klgr. ja 1 saadetust villaseid lõimi, kaal 1116 klgr.

21-27. detsembrini on Eestist raudteed mööda Valga jaama kaudu Lätimaale saadetud:

6 vagunit Aseri tsementi, kaal 92,0 tonni; 2 saadetust vaipast, kaal 42 klgr.; 1 saadetust mitmesugust pudukaupa, kaal 709 klgr.; 2 vag. puuvillakaltse, kaal 9,0 tonni ja 1 saadetust kalevit, kaal 119 klgr.

Sama aja jooksul on Lätimaalt raudteed mööda Valga jaama kaudu Eestisse tulnud:

2 isisterni petroleumi, kaal 25,1 tonni; 1 saadetust mitmesugust pudukaupa, kaal 420 klgr.; 1 saadetust trükitähti, kaal 179 klgr.; 1 vagun klaaspudelisi (riiklisele viina monopolile), kaal 11,2 tonni; 2 saadetust eksporti võid, kaal 1094 klgr.; 1 saadetust vabrikumasinat, kaal 945 klgr. ja 2 vag. segakaupa, kaal 4390 klgr.

Ametlikud teated kaubandustööstus- ministriumilt.

Rootsi.

Riikiline toetus Rootsi õhulaevandusele. Oleme varemalt teatanud A/s. Aerotransporti käesoleva aasta tegevuse tagajärgedest ning edasi annud kokkuvõtte nimetatud seltsi 1925/26 aasta tegevuskavatsuste üle A/s. Aerotransporti pööras, et omi tuleviku kavatsusi teostada, välitsuse poole ning palus omale toetust järgmisel määral: protsendita laenu Rkr. 1.750 000 suuruses uute lennukite muresemiseks ning toetust 10 aasta jooksul Rkr. 1:50 suuruses iga äralennatud õhukilomeetri eest, kusjuures toetussumma teatud arvust üle minna ei tohi ning langeva skaala järgi 10 aasta jooksul kuni Rkr. 5.200.000 oleks tõusnud.

Selle vastu kohustaks A/s. Aerotransport ennast 1925-1926 aastate jooksul õhuühendusi pidama järgmiste punktide vahel: Malmö-Kopenhagen; Malmö-Hamburg-Amsterdam; Malmö-Varnemünde; Kristiania-Göteborg-Malmö; Stockholm-Helsingi; Stockholm-Lulea; edasi tuleksid 1927-1928 a. nendele liinidele veel Stockholm-Göteborg-London ja Stockholm-Varnemünde liinid juure

Kommerskollegium on A/s. Aerotransporti ettepaneku läbi kaalunud ning põhimõtteliselt tarviliku leidnud olevat Rootsi õhulaevandusele riiklise toetusega vastu tulla.

A/s. Aerotransporti abiraha määramisel otsustas kollegium riiklist toetust mitte ainult A/s. Aerotransportile abiraha andmisega piirata, kuna võimalik, et ka teised õhusõidu ettevõtted tekivad, missugused riiklist toetust tarvitavad. Selles mõttes pani kollegium ette riiklist õhusõidulaenu fondi Rkr. 2.000.000 suuruses asutada, missugusest riigipäeva ning valitsuse nõusolekul vastavad ettevõtted lennukite ning lennumaterjali muresemiseks protsendita 10 aasta peale laenu saaks. Kahe esimese aasta jooksul ei oleks laenusajal mingisuguseid kohustusi, laenu tasuks ta järgnevatel 8 aastal ühesuurustes osades. Kui laenu protsendideta välja anda võimalik pole, siis ei tohi selle määr üle 5% ulatada.

Mis toetusesse enesesse puutub, siis ühines Kommerskollegium Aerotransporti poolt esitatud põhimõttega, et toetus Rkr. 1:50 lennukilomeetri pealt oleks. Esitatud kalkultatsiooni järele saaks Aerotransport 1925/1926. a jooksul Rkr. 600 000 - toetust. Aerotransporti 10 aastast kava kõrvale jättes, pani Kommerskol. ette, nastja eeltuleva aasta jaoks õhulaevanduse toetamiseks eelarvesse järgmisi summe üles võtta:

1925/1926	Rkr. 700.000 :-
1926/1927	" 700.000 :-
1927/1928	" 600.000 :-
1928/1929	" 500.000 :-

Teated ettevõtete tegevusest.

O/ü. „Kodulind“ juhatus teatab, et peakoosoleku otsuse põhjal 4. detsembrist 1924. a. on nimetatud kaupäevast osadhisuse likvideerimisele asunud.

Uued aktsiaseltsid ja osaühisused.

Kaubandus-tööstusaktsiaselts „Drometer ja Ko.“ Tegevusala: vabrikute ja muude tööstusliste ja kaubandusliste ettevõtete sisseaadmised ja nende kasutamine Eestis kui ka väljamaal. Seltsi tegevus algab kauplemisega elektrimaterjalide, jalgrataste ja muu kaupade alal oma kui ka komisjoni arvel. Asutajad: Aleksander Drommeter, Aleksander Kinkmann, Jaan Pullisaar, Ella Drommeter ja Johann Raud. Põhikapitaal: Mk. 5.500 000, mis jagatud 5 500 aktsi 4 Mk. 1.000.- (R. T. nr. 148-1924. a).

Muudatused aktsiaseltside ja osaühisuste põhikapitaalides (põhikirja muudatused).

Kulla- ja kellasepa osaühisus „Kuldala“ on oma põhikapitaali kindlaks määranud Mk. 2.000.000 (enne- Mk. 1 000.000 T.) peale. (R. T. nr. 148-1924. a)

Ärikalender.

20. jaanuaril.

Eesti kinnitus-aktsiaselts „Polaris“ erakorraline peakoosolek kell 6 õhtul. Eestimaa vabrikantide ühisuse ruumes, V. Viru t. 12.

Tähtsamad enampakkumised.

Metsaoksjonid.

Enampakkumisel müüakse:

22. jaanuaril 1925. a. Pärnus, Kodanikkude Klubi ruumes, Karksi metskonnast 32,16 tiinu ja 118 üksikut paud, 14 tüki, hinnatud 1.929 242 marka

23. jaanuaril 1925. a. Pärnus, Kodanikkude Klubi ruumes Orajõe metskonnast 161,62 tiinu, 112 tüki, hinnatud 7.204.277 mk.

26. jaanuaril 1925. a. Rakvere vallamajas: a) Rakke metskonnast 43,88 tiinu, 20 tüki, hinnatud 864,571 marka; b) Porkuni metskonnast 69,01 tiinu 42 tüki, hinnatud 2.092.678 marka.

27. jaanuaril 1925. a. Rakvere vallamajas: a) Püssi metskonnast 66,30 tiinu, 29 tüki, hinnatud

1.172.458 marka. b) Rakvere metskonnast 19,33 tiinu, 17 tükis, hinnatud 1.347.327 marka.

28. jaanuaril 1925. a. Rakvere vallamajas:
a) Vaivara metskonnast 50,59 tiinu, 21 tükis, hinnatud 2.086.823 marka. b) Jõhvi metskonnast 80,08 tiinu, 32 tükis, hinnatud 2.639.058 marka.

Ligemaid teateid müügile tulevate metsafükkide kohta annavad kohalised metsaülemad ja metsade peavalitsus Tallinnas, Kiriku tän. nr. 4.

Uued seadused ja määrused.

Kaubandus-õõstuskoja seadus ning kaubandus-õõstuskoja elluviimise seadus on avaldatud „R. T.“ nr. 148-1924. a.

Kaubalaadimised riigi raudteel.

Üksikutel nädalatel on meie era-kokkuvõtte järele riigi laiaroopalisel raudteedel kaupe laaditud järgmisel määral (vagunid):

	30. nov. 7. dets.	7-14 dets.	14-21 dets.	21-27 dets.	27-31. dets.	1-7 jaan.
Teravilja ja jahu . . .	45	124	85	59	22	62
Kartulid . . .	17	27	35	8	14	12
Elusloomi . . .	58	42	81	9	17	38
Linu ja takku	47	60	73	21	16	14
Põletispuid . . .	116	135	149	46	30	65
Muud metsamaterjaali . . .	134	176	151	39	26	42
Põlevkivi . . .	53	77	98	30	20	42
Turvast . . .	23	54	47	13	15	20
Tsementi . . .	21	38	13	20	4	10
Lubja . . .	7	6	—	—	—	2
Muud era-kaupa . . .	748	892	1016	371	386	480
Kokku . . .	1286	1606	1755	597	550	787
Raudtee veod . . .	218	340	348	115	101	92
Kokku laaditud . . .	1504	1946	2103	712	651	879

Tallinna laiaroopalise raudtee kaubajaama (kõikidesse kauba vastuvõtte punktidesse) on samade aegade jooksul sisemaalt sisse tulnud (arvesse on võetud ainult vagunisaadetused):

	8-14 dets.	15-21 dets.	21-28 dets.	28-31 dets.	1-4 jaan.	5-11 jaan.
Teravilja ja jahu . . .	22	29	12	3	2	6
Kartulid . . .	22	17	4	4	3	4
Põletispuid . . .	157	160	78	21	52	90
Metsamaterj. . .	54	75	20	3	12	23
Linu ja takku	138	145	74	30	8	16
Põlevkivi . . .	54	89	18	5	12	19
Turvast . . .	55	61	23	25	23	48
Muud erakaubad . . .	288	280	64	58	64	79
Kokku . . .	790	856	293	149	176	285

Tallinna börs kursisedel

		12. I.	14. I.	16. I.
1 dollar	O. M. T.	372,— 375,— —	372,— 375,— —	— — —
1 naelsterling	O. M. T.	1782 1797 —	1773 1788 —	— — —
100 Saksa rentmk.	O. M. T.	8.850 8.950 —	8.850 8.950 —	— — —
100 Soome mrk.	O. M. T.	936 944 —	936 944 —	— — —
100 Rootsi kr.	O. M. T.	10.000 10.125 —	10.000 10.125 —	— — —
100 Daani krooni	O. M. T.	6650 6750 —	6625 6725 —	— — —
100 Prantsuse frk.	O. M. T.	1990 2040 —	1990 2040 —	— — —
100 Holl. gulden.	O. M. T.	15.075 15.275 —	15.050 15.250 —	— — —
100 Latti	O. M. T.	7150 7250 —	7150 7250 —	— — —
100 Czechosl. kr.	O. M. T.	1100 1150 —	1100 1150 —	— — —
1 Eesti kroon	O. M. T.	— — 100	— — 100	— — —
100 Itaalia liiri	O. M. T.	1550 1600 —	1550 1600 —	— — —
100 Norra krooni	O. M. T.	5675 5775 —	5650 5750 —	— — —
100 Belgia franki	O. M. T.	1850 1900 —	1850 1900 —	— — —
100 Helveetsiafr.	O. M. T.	7225 7325 —	7200 7300 —	— — —
1 Tschervonets	O. M. T.	1775 1940 —	1775 1940 —	— — —
1000 Austria kr.	O. M. T.	5,15 5,40 —	5,15 5,40 —	— — —
1000 Ungari kr.	O. M. T.	4,90 5,15 —	4,90 5,15 —	— — —

Balti puuvillaketramise ja kudumise vabriku Aktsia Selts, Tallinnas.

Asut. 1898. a.

Vabrik: Kopli tän. 21. **Valitsus:** Väike Karja tän. nr. 8.
Telegr. aadress: „COTTON“.

LADUD: Tallinnas, Suur Karja tän. nr. 13.
Riias, Grehzineeku eela nr. 12.
Kownos, Schlosserstrasse 2-a.

Tööliste arv üle 2000. Ketruse väärtus 70,000; kangrutelgesi 2000.
Oma pleekimise, värvimise ja appretuur jaoskonnad.

Valmistatakse: Puuvillariiet igat seltsi, pleekimata, pleegitud ja
värvitud; lõnga, sukalõnga ja õmblusniiti, pleeki-
mata ja värvitud: vatti.

Aasta saaduste valmistus:	Riie	umbes 100.000 puuda.
	Lõng	„ 10.000 „
	Sukalõng	„ 4.000 „
	Vatt	„ 1.500 „
	Õmblusniit	„ 30.000 grossi.

Sindi Kalevivabriku Ühisus endine Vöhrmann ja Poeg.

Vabrik: Sindis, Pärnu lähedal.

Juhatus: Tallinn, Harju tän. 43, telef. 5-75 ja 22-29.

Ladud: Tallinnas, Suur Karja tän. Nr. 13, telef. 2-41 ja 24-66.

Riias: Grehzineeku eela 12 ja

Kownos: Schlosserstrasse 2-a.

Villatööstus: Kalevid sõjaväelastele ja eraisikutele; meeste- ja
naisterahvastele, ülikonna ja palituriided. Vooditekid, suured rätikud.

Puuvillatööstus. Pleekimine, värvimine, trükkimine, mer-
serisatsioon.

Kalevivabrik asutatud 1834. a.

Puuvillatööstus asutatud 1919. a.

Auhinnad:

Kõrgemad auhinnad: Kuld aurahad Tallinnas 1921. ja 1922. a. Riigi kullid ülevenemaalis-
tel väljanäitustel 1841., 1882. ja 1896. a. Aumärgid Londonis, Pariisis ja mitmetel Venemaa
väljanäitustel.